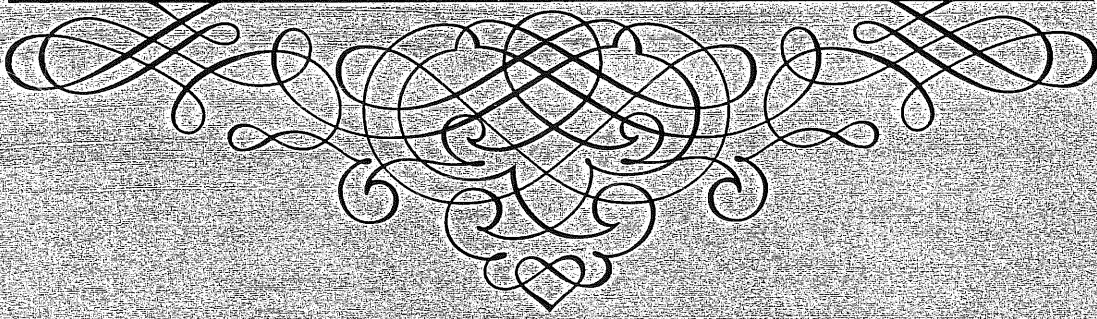

MÜZİK-BİLİM DERGİSİ

Sayı 2 / Bahar 2013 ISSN: 2147-2807

Spektral Müzik ve Zaman

Ahmet ALTINEL

Visconti'nin *Venedik'te Ölüm* filmi üzerine bir inceleme

Bora BILGIN

Wagner'e Göre Batı Uygarlığı

Gülper REFIĞ

Szymanowski'nin Üçüncü Senfonisinde

Doğu Kültürünün Etkileri

Bertan RONA

Melancholia Filmi ve *Tristan und Isolde*

Ceren TOSUN

Liszt'in *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* ve Ravel'in *Jeux d'eau*

Eserlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Elif Gökçe TUĞRUL

Henryk Górecki

Esin ULU

Osmanlı Sarayı'nın Tiyatroları

Nazende YILMAZ

Liszt'in *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* ve Ravel'in *Jeux d'eau* Eserlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Comparative Analysis of Liszt's *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* and Ravel's *Jeux d'eau*

Elif Gökçe TUĞRUL

***Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* ile empresyonizmin "ilk ışıklarını yakmış" olan Liszt'in izinden giden Ravel, bu ışıklı yolda bir adım daha ileri giderek *Jeux d'eau* ile tüm piyanistleri ve dinleyenleri "aydınlatmış", empresyonist müziğin başyapıtlarından birini yaratmıştır.**

Özet

Frédéric Chopin'in (1810-1849) gerçekleştirdiği devrimsel yenilikleri benimseyip geliştirerek, Modern Pişano Tekniğı'ni kurmuş, önemli bir besteci, piyanist ve pedagog olarak Franz Liszt (1811-1886), yaşamı boyunca ve sonrasında pek çok besteciye etkilemiştir. Maurice Ravel (1875-1937) Liszt'e saygı ve hayranlık duymuş besteciler arasındadır ve onun eserlerinden, ancak özellikle pişano müziğinden çok etkilenmiştir. Ravel'in *Jeux d'eau* eseri, onun ilk empresyonist eseri olarak kabul edilir ve Liszt'e ve *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* eserine bir *homage* olarak düşünülebilir. Başlıkları, kompozisyon ve piyanistik teknikleri göz önüne alındığında, bu iki eser arasında kayda değer benzerlikler tespit edilebilir. Bu makale, Liszt'in *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* ve Ravel'in *Jeux d'eau* eserleri arasındaki benzer noktalara dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Abstract

As an important composer, pianist and pedagogue, Franz Liszt (1811-1886) is known to have established the Modern Piano Technique by improving the revolutionary innovations of Frederic Chopin (1810-1849) and affected many composers during and after his lifetime. Maurice Ravel (1875-1937) was among these composers who regarded and admired Liszt deeply and was influenced by his compositions but especially by his piano music. Ravel's work, *Jeux d'eau*, is considered as his first impressionist opus and admitted as an *homage* for Liszt and his work, *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este*. Starting from the titles and through the compositional and pianistical techniques of the both pieces, noticeable similarities can be determined. This article aims to attract attention on the resembling points of Liszt's *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* and Ravel's *Jeux d'eau*.

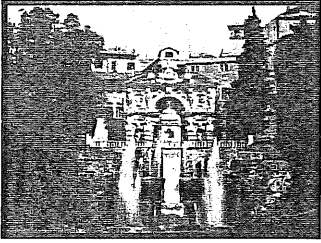
Liszt ve *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este*

19. yüzyılın en önemli bestecilerinden olan, büyük pişano virtüözü Franz Liszt (1811-1886), Frédéric Chopin'in (1810-1849), pişano tekniğı ve yazısında gerçekleştirdiğı devrimi benimseyip geliştirerek, bugün piyanistlerin kullandığı Modern Pişano Tekniğı'ni kurmuş önemli bir besteci, piyanist ve pedagogdur.

* MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Anasanat Dalı, Pişano Programı Sanatta Yeterlik Öğrencisi

Resim 1. Franz Liszt (Fotoğrafi çeken PierrePetit-1870)**

Resim 2. Villa d'Este, Tivoli, İtalya.***

Kendisinden sonraki bestecileri hem müzikte gerçekleştirdiği dâhiyane atılımlarla, hem de piyanoda başardıklarıyla etkilemiş ve onların eserlerinde hissedilen etkisiyle, ölümünden sonra da, kendisinin hiç duymadığı eserlerde hayat bulmaya devam etmiştir. Liszt'in kendi müzikal gelişimi sırasında etkilendiği pek çok bestecinin içinde özellikle Chopin, Hector Berlioz (1803-1869) ve Niccolò Paganini (1782-1840) nasıl ki yadsınamazsa; içlerinde özellikle Claude Debussy (1862-1918), Maurice Ravel (1875-1937), Manuel de Falla (1876-1946), Arnold Schoenberg (1874-1951) ve Béla Bartók'un (1881-1945) yer aldığı pek çok 20.yüzyıl bestecisinin de, Liszt'ten etkilenmiş oldukları kabul edilmektedir. Özellikle 1880'den sonra bestelediği geç dönem eserlerinde gerçekleştirdiği atılımlarla Liszt, 20. yüzyılın müziğinin ilk işaretlerini 19.yüzyıldan vermiştir.

Weimar'da çevresinde toplanan genç bestecilere, piyanistlere büyük bir özveriyle uzun yıllar ders vermiş olan Liszt, bizzat tanışmamış olsa da, eserleriyle Ravel gibi büyük bir dâhinin gelişimine de katkı sağlamıştır. Ravel, Liszt'in piyano edebiyatına kazandırdıklarının önemini kavramış genç bir besteci olarak, Liszt'in *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* (1868) eserine bir saygı duruşu niteliğindeki *Jeux d'eau* (1901) eserini bestelemiştir.

Liszt gençlik yıllarında İsviçre ve İtalya'ya yaptığı gezileri ve yaşlılığında çeşitli yerler ve konulardan etkilenmesi üzerine bestelediği parçalarını *Années de Pèlerinage* adı altında toplamıştır. Bu devasa eser Liszt'in piyano yazısını çok geniş bir zaman diliminde nasıl geliştirdiğini incelemek açısından çok yararlı olmanın yanı sıra, Liszt'in başyapıtları arasında kabul edilir.² Bu çalışmanın konusu olan *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* de *Années de Pèlerinage*'in üçüncü defterinde yayımlanmıştır.

Liszt 1865'ten beri her yıl birkaç haftasını geçirmeyi alışkanlık edindiği İtalya'da, Roma yakınlarındaki küçük bir kent olan Tivoli'deki Villa d'Este'de 1868 yılında da konaklamıştır. Tivoli'nin 16.yüzyıldaki önemli valilerinden olan Kardinal Ippolite d'Este'nin önce Benedikten Manastırı olarak inşa ettirdiği, sonra da mimar Pirro Ligorio'yu görevlendirerek gösterişli bahçeleri, fiskiyeleri ve havuzları yaptırdığı Villa d'Este, 17.yüzyıldan itibaren İtalya'nın en güzel yapılarından birisi olarak anılagelmektedir. Liszt özellikle fiskiyeler ve havuzlarla bezeli bu olağanüstü bahçede ve geniş çayırıları kuş bakışı gören terasta, uzun zamandır aradığı sakinliği bulmuş olmalıdır. Burada kaldığı sürede piyano için *Les jeux*

** Fotoğrafın alındığı link <http://en.wikipedia.org/wiki/Liszt>, Erişim tarihi: 15.03.2013.

1 Armoninin sınırlarını zorlayıp, kendisinin "omnitonik" diye adlandırdığı, Schoenberg'den çok önce "tonalite fikrini aşmış müzikler" –*Bagatelle sans tonalité* S216a -1885, *Nuages gris* S199 – 1881, *Unstern* S208 – 1886 gibi- bestelemiş olması, gerçekleştirdiği bu atılımlara en önemli örnektir.

2 İlk cildi *Première Année: Suisse* (1. *Chapelle de Guillaume Tell*, 2. *Au lac de Wallenstadt*, 3. *Pastorale*, 4. *Au bord d'une source*, 5. *Orage*, 6. *Vallé d'Obermann*, 7. *Eglogue*, 8. *Le mal du pays*, 9. *Les cloches de Genève*) 1855'te, ikinci cildi *Deuxième Année: Italie* (1. *Sposalizio*, 2. *Il Penseroso*, 3. *Canzonetta del Salvator Rosa*, 4. *Sonetto 47 del Petrarca*, 5. *Sonetto 104 del Petrarca*, 6. *Sonetto 123 del Petrarca*, 7. *Après une Lecture de Dante-Fantasia quasi Sonata*) 1858'de Schott tarafından basılmıştır. 1883 yılında, yani ilk iki defterin basılmasından neredeyse otuz yıl sonra Liszt'in sadece *Troisième Année* adını verdiği üçüncü defteri (1. *Angelus! Prière aux anges gardiens*, 2. *Aux Cyprès de la Villa d'Este*, 3. *Aux Cyprès de la Villa d'Este*, 4. *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este*, 5. *"Sunt lacrymae rerum" en mode hongrois*, 6. *Marche funèbre*, 7. *"Sursum coda"*) yine Schott tarafından basılmıştır.

*** Fotoğrafın alındığı link, http://en.wikipedia.org/wiki/File:Villa_d%27Este_01.jpg, Erişim tarihi: 15.03.2013.

Resim 3. Maurice Ravel
(Fotoğrafi çeken Pierre Petit-
1900'lerin başı)****

d'eaux à la Villa d'Este' i ve *Aux Cyprès de la Villa d'Este* isimli iki threnody'yi yani ağıtı bestelemiştir.

Liszt'in *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este*'i, Türkçe'ye *Villa d'Este*'de Su Oyunları şeklinde tercüme edilebilir. Liszt, eserinin orta kısmında bestelediği koral'in altına, Yuhanna İncil'inden "*Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam*" ("Benim vereceğim su, içende sonsuz yaşam için fışkıran bir pınar olacak" Yuhanna, 4:14) alıntısını kaydetmiştir. Liszt'in dini temaları yoğun olarak kullanan bir besteci olduğu ve bu eserinin çıkış noktasının İncil'den yaptığı bu alıntı olduğu bilinmekle beraber, *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* dini bir eser olarak kabul edilmez. Liszt'in son döneminde ulaştığı ve kendi zamanının çok ötesini işaret eden ileri armoni ve stildeki eserlerinden biri olarak *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* adeta empresyonist olarak nitelendirilebilecek bir eserdir.

Ravel ve *Jeux d'eau*

Ravel (1875-1937), Debussy ile beraber Fransız Empresyonist Müziği'nin iki büyük temsilcisi olarak anılan 20.yüzyılın en önemli bestecilerindendir. Debussy'nin spontane yaratılmış izlenimi uyandıran, taşkın ve kural tanımaz nitelikteki müziğinin aksine, Ravel'in müziğinde bu özellikler yerini "perfeksiyonizm"e, yani mükemmeliyetçiliğe bırakmıştır. Kendiliğindenlik yaratmak adına yazdığı eserleri (örn.*Oiseaux tristes*) olmakla beraber, Ravel'in müziğindeki en belirgin karakteristik, onun inanılmaz bir işçilik ve itina, çok ince hesaplamalarla müzikte mükemmelliği yakalama çabasıdır.

Ravel, ilk empresyonist eseri olarak kabul edilen *Jeux d'eau*'yu (*Su Oyunları*) 1901 yılında bestelemiştir. Bu eser, Liszt'e tam olarak bir *homage* değilse de, bir saygı duruşu niteliğindedir. Ravel, hayran olduğu 18.yüzyıl Fransız klavsen müziğine ama en çok da François Couperin'e (1668-1733) *homage* olarak *Le Tombeau de Couperin*'i yazmış ve Franz Joseph Haydn'ın (1732-1809) ölümünün yüzüncü yılı dolayısıyla da *Menuet sur le nom d'Haydn* adlı Menuet'yi bestelemiş bir besteci olarak, kendisinden önceki büyük dahi bestecilere, özellikle Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791), Chopin, Emmanuel Chabrier (1841-1894) ve Gabriel Fauré'ye (1845-1924) her zaman hayranlıkla yaklaşmış; Franz Schubert (1797-1828), Robert Schumann (1810-1856), Liszt ve Wagner'in öneminden bahsetmiş; Rus Beşleri'nden³ övgüyle söz etmiştir. *Jeux d'eau* için de kendisine bu eserin nasıl çalınması gerektiği sorulduğunda "Elbette ki Liszt'in usulüyle,"⁴ diye yanıt vermiştir ve böylece bu eserdeki virtüöziteye yatkın yazının kökeninin Liszt'in piyanistik buluşlarına dayandığını belirtmiştir. Eserinin "İki temaya dayandığını, klasik tonal şemaya uymasa da, sonat allegrosu yapısına yakın olduğunu,"⁵ açıklamıştır. Ravel eseriyle ilgili şöyle demiştir: "*Jeux d'eau*, insanların yapıtlarında bulduklarını iddia ettikleri tüm piyanistik buluşların kökenidir."⁶

3 Rus Beşleri: Mili Balakirev (1836-1910), Modest Musorgski (1839-1881), Nikolay Rimski-Korsakof (1844-1908), Aleksandır Borodin (1833-1887) ve César Cui'nin (1835-1918) oluşturduğu Rus besteciler topluluğu.

4 Roger NICHOLS, Ravel, 39.

5 Roy HOWAT, *The Art of French Piano Music*, 47.

6 Gerald LARNER, *Maurice Ravel*, 69.

**** Fotoğrafın alındığı link, <http://en.wikipedia.org/wiki/Ravel>, Erişim tarihi. 15.02.2013.

Resim 4. *Jeux d'eau*'nun el yazmasının ilk sayfası. Régnier'nin dizesi başlığın hemen altında solda görülebilir. *****

Resim 5

Ravel *Jeux d'eau*'yu 11 Kasım 1901'de tamamlamıştır. "Les Apaches"⁷ grubundaki arkadaşlarına 1901 yılı sonunda eserini ilk kez çaldığında, Léon-Paul Fargue (1876-1947) *Jeux d'eau*'yu büyük bir "keşif" olarak nitelendirmiştir.⁸ Fargue'nün belirttiği gibi, Ravel'in *Jeux d'eau* ile gerçekleştirdiği devrim, onların Debussy'nin "sırılsıklam beden ve ruh empresyonizmine" alışık Les Apaches grubu için büyük bir şaşkınlık olmuştur.⁹ Ravel'in empresyonizmi ince biçimde hesaplanmış ve kendisinin de belirttiği gibi "klasik form"dadır.¹⁰ *Jeux d'eau*'nun halk önünde ilk seslendirilişi, 1902 yılında Ricardo Viñes (1875-1943) tarafından Paris'te Salle Pleyel'de, "Société Nationale Konserleri" çerçevesinde gerçekleşmiştir.

Ravel, *Jeux d'eau*'nun el yazması üzerine, arkadaşı şair Henri de Régnier'nin (1864-1936) *Fête d'eau* şiirinden bir dize yazmak için ricada bulunmuştur. "Dieu fluvial riant de l'eau qui le chatouille," dizesi Türkçe'ye, "Nehir tanrısı gülüyor kendisini gıcıklayan suya," şeklinde tercüme edilebilir. Ravel'in eserinin başında bugün de basılmakta olan bu dize, piyanistleri imgelemlerinde doğru bir yol göstericiyle hayaller kurmaya teşvik etmektedir.

Ravel, *Jeux d'eau*'yu yazdığı sırada yirmi altı yaşında genç bir besteciye ve hayran olduğu Gabriel Fauré'nin öğrencisiydi. Eserini hocası Fauré'ye, "À mon cher maître Gabriel Fauré," yani "Sevgili öğretmenim Gabriel Fauré'ye," yazısıyla ithaf etmiştir. Ve ithafı bugün de eserin üst kısmında basılmaktadır (Resim 5).

Piyano arada "çağlasa" da *Jeux d'eau*, daha ziyade havuzların, fiskiyelerin şırıltısını çağrıştırır. Ravel bu eserde ortaya koyduğu piyano yazısının daha gelişmiş biçimini birkaç sene sonra besteleyeceği *Miroirs'da Une barque sur l'océan'da* ortaya koyacak, "su" imgesini süs bahçesinden, engin okyanusa taşıyacaktır.

Ravel'in eserinde tam tonlar ve kromatik gamlar küçük damlalar ve püskürmeler gibi hissedilir. Özenle kullanılmış disonanslar, piyanonun üst register'ında parlak ışıklar saçıyormuş gibi duyulurlar. Eserin ortasında piyanonun pes seslerine uzanan dramatik bir glisandodan önce görülen tremololar ise suyun titreşimli etkisini betimler niteliktedir. Işık ve rüzgâr üzerine çeşitlenmeler, değişen armoniler ve incelikli ritmik çarpıtmalar şeklinde esere yansımıştır.

Eserin nasıl yorumlanması gerektiği ile ilgili olarak Ravel'in öğrencilerine söyledikleri, bugün bilinmektedir. 20.yüzyılın önemli piyanistlerinden biri olan Vlado Perlemuter (1904-2002), Ravel'in kendisine verdiği tavsiyeleri şöyle belirtmiştir. "Eserin başını çok hızlı olmadan ve sürüklenmeden istedi. Melodik ama *sentimental* değil. Tema neşeli ve nazik, ama sert değil."¹¹ Henriette Faure de Ravel'e *Jeux d'eau*'yu çaldığı dersini *Mon maître Maurice Ravel* isimli kitabında şöyle anlatmıştır. "Bu parçayı çaldıktan sonra Ravel bana tek bir şey söy-

⁷ Les Apaches: Aralarında Manuel de Falla, Léon-Paul Fargue, Maurice Ravel, Florent Schmitt, Paul Sordes, Igor Stravinsky, Ricardo Viñes'in bulunduğu, 20.yüzyılın başında Fransız müzisyen, yazar ve ressamların oluşturduğu grup.

⁸ Gerald LARNER, *Maurice Ravel*, 67.

⁹ A.g.k. 69.

¹⁰ A.g.k. 69.

***** Elyazması nota örneğinin alındığı link, <http://www.henle.de/blog/en/2012/03/19/curiosity-pays-off-the-genesis-of-maurice-ravel%E2%80%99s-piano-sonatine>, Erişim tarihi: 15.03.2013.

¹¹ Vlado PERLEMUTER, Hélène JOURDAN-MORHANGE, *Ravel According to Ravel*, 5.

ledi: 'Senin fiskyelerin hüznü. Seni duyan herhangi biri Henri de Régner'nin dizesini okumadığını düşünür.' Mutlu düşünceleri hayal edince, daha önce bir çeşit meditasyon olarak düşündüğüm eser, parlak bir *divertimento*'ya dönüştü. Ravel şöyle dedi, 'Bu şimdi daha çok benzedi, ama biraz daha hülyalı olabilirsin, yani eserin sonunda ...yeter ki...' ve ben onun cümlesini arsızca 'yavaşlamadığım müddetçe.' diye tamamladım. Bu şekilde taklit edildiği için kızabilirdi ancak o açık biçimde güldü."¹²

Liszt'in *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* ve Ravel'in *Jeux d'eau* Eserlerinin Karşılaştırılması

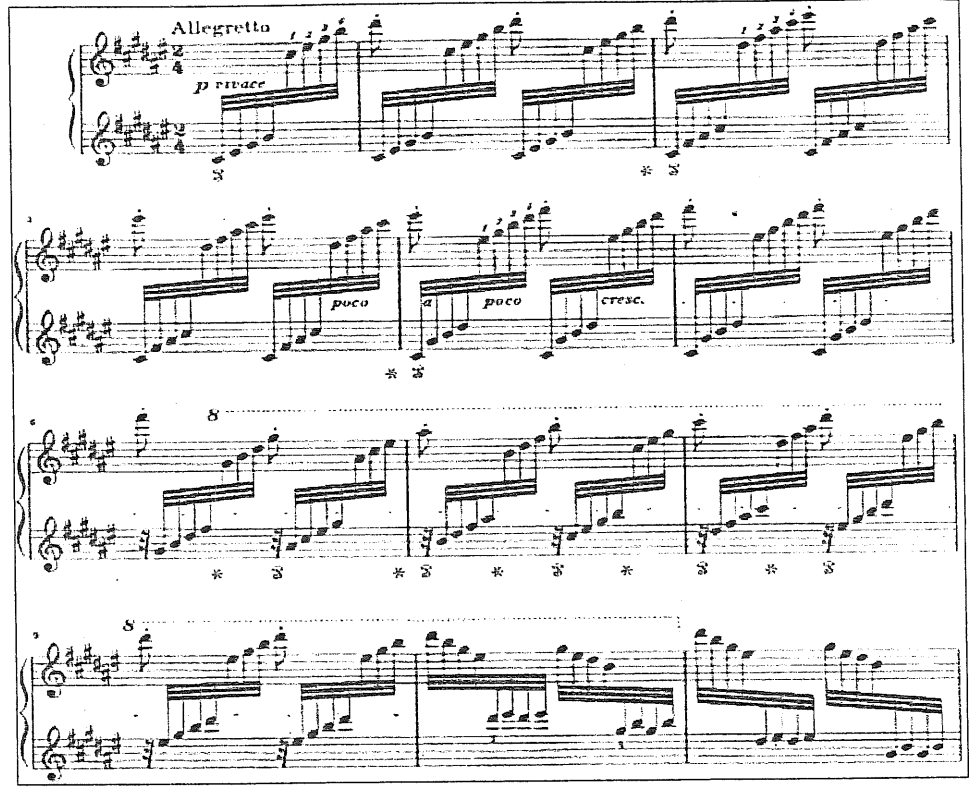
Bu iki eser arasında gerek müzikal anlayış gerekse kullanılan piyano teknikleri bakımından pek çok benzerlik vardır. Piyanonun üst *register*'inde, suyun şırıltılı "oyunlarını" yansıtmakta iki eser de çok başarılıdır.

Liszt'in eserinde, empresyonistik bir "su" temasının yanı sıra, başta *Si minör Sonatı* ve *Dante: Fantasia quasi Sonata*'sından ve pek çok başka eserinden bildiğimiz ilahi bir atmosfer sezilir. Kendisi gençliğinde bir dönem rahip olmak istemiş –nitekim yaşlılığında bu isteğini gerçekleştirmiştir–, yaşamının ileriki yıllarında piyanist ve besteciliğinin yanında aşk hayatıyla da ün yapmış, dolayısıyla aşkın her türlü biçimine yani uhrevi ve dünyevi aşka tutkun birisi olarak eserlerinde, aşk için yükseliş fikrini çokça kullanmıştır. Kimi zaman bir sevgiliyi, bir kadını ilahlaştırarak, onu ulaşılmaz bir tanrıça misali yükseltmiş ve müziğinde sembolize etmiştir, kimi zamansa tensel aşka, erotizme varır noktalarda müziğinde yer vermiştir. Tanrı'ya duyduğu derin bağlılığı yansıtmak ve onun göksel mabetini eserlerinde canlandırmış olması da, onun bambaşka bir aşkın, tanrı aşkının yüceliğini kutsamasıdır. Liszt'in *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este*'inde hissedilen -Yuhanna İncil'inden yaptığı alıntı da göz önünde bulundurulursa- bir kadına duyulan aşk değil de, mistik olana duyulan aşk olarak düşünülebilir. Dolayısıyla Liszt'in bu eserindeki baskın öğe "dinsel sembolizm"dir. Oysa Ravel'in *Jeux d'eau*'su, başlığından fazlasını kastetmeyen *Su Oyunları*'dır sadece. Suyun akışkanlığı, şırıltısı ve çağlaması gibi fiziksel gerçeklerin müzikle ifade edilmesidir. İki bestecinin, kendi *Su Oyunları* için yaptıkları alıntıların birbirinden ne kadar farklı olduğu düşünülecek olursa, bu iki eseri, ilhamlarına kaynaklık eden konuların farklılığı üzerinden birbirinden çok uzak noktalara yerleştirmek uygun düşecektir. Yuhanna İncil'i ve Régner'in şiiri birbirinden ne kadar farklı dünyalara aitse, Ravel ve Liszt'in eserleri de aslında o kadar uzak iki evrene aittirler. Ravel'in suya dair gözlemediklerinin, Liszt'in eseriyle karşılaştırıldığında daha gerçekçi biçimde müziğe aktarılmış olduğu saptanabilir; bu durumu nota üzerinden gözlemlemek de mümkündür. Liszt'in kullandığı arpejler, 11-13.ölçüler arasındaki tek seferlik istisnai durum dışında, hep çıkıcıdır ve ilahi ve sonsuz yükseliş fikrinin müziğe yansması olarak düşünülebilir. Ravel'in müziğindeki arpejler ise yükseldiği gibi alçalmaktadır, suyun yükseldiği gibi yerçekimiyle zemine düşmesi gibi.

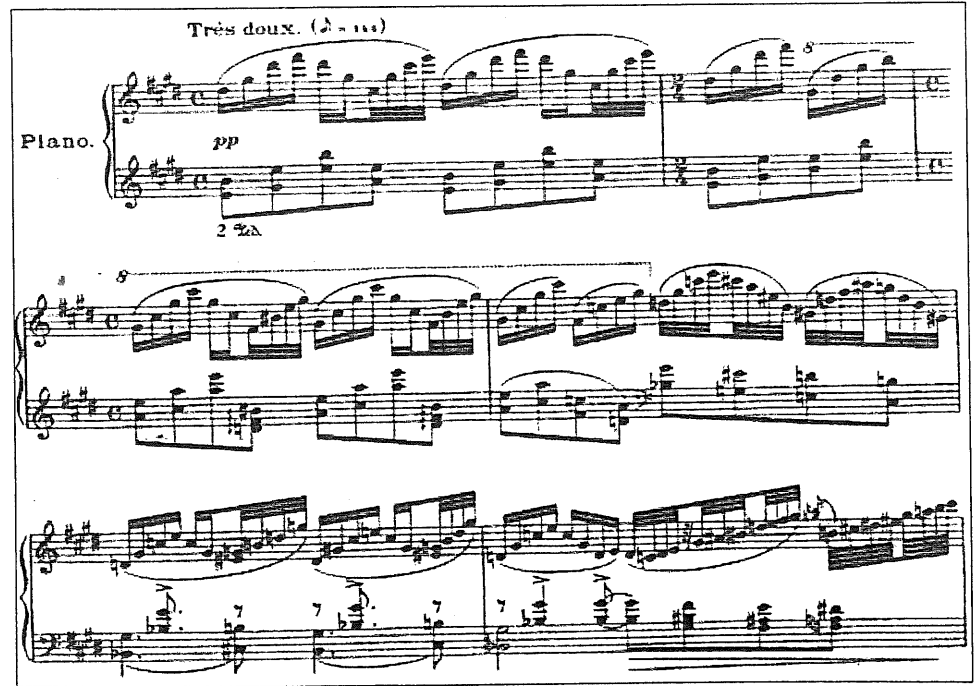
Ravel'in *Jeux d'eau*'su genellikle pentatonik moddadır. Ravel, kullandığı pentatonik yapıyla Liszt'in Hristiyan duyarlılığına tezat oluşturmayı amaçlamış olabilir. Liszt'in kullandığı ve eserinin ilerisinde İncil'den yaptığı alıntıyla beraber koral olarak işlediği teması, dini atmosferdedir. Ravel'in ise kendi eserindeki

¹² Roger NICHOLS, *Ravel Remembered*, 82.

pentatonik kurulumla, mitolojik veya pagan nitelikler yansıtmak istemiş olduğu düşünülebilir. Ravel'in asıl niyeti ne olursa olsun, Liszt'in kutsal ezgisinin yanında hemen fark edilecek türden profan bir ezgi yaratmak istediği belirgindir.

Nota 1: Liszt, Les jeux d'eaux à la Villa d'Este 1.- 11.ölçü

Nota 2: Ravel, Jeux d'eau, 1.- 6.ölçü

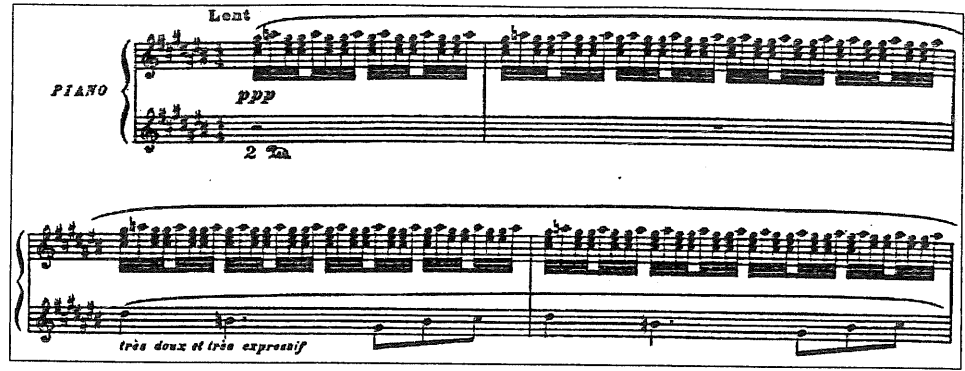
İki eserin başlangıcı birbirinden çok farklıdır. Liszt piyanonun orta register'ından başlayıp en tiz noktalarına ulaşan kısa, kırılmış arpejler kullanarak, ese-

rinin en başında piyanist ve dinleyenlere suyun şırıltılarını hatırlatan bir atmosfer hediye etmiştir. Bu bitmez yükselişte ilahi olana doğru göğe yükseliş de sezilebilir. Ravel ise eserinin başlangıcında, sol elde beşli-altılı aralıklarla verilmiş akorun parçalı kısımları ve sağ elde on altılık olarak yazılıp otuz ikiliklerle ritmik bir hareketlilik katılmış kırık çalınan akorlar kullanmıştır. Liszt'in hızlı çıkışının aksine (Bkz.Nota 1), Ravel piyanoda kademeli bir çıkış ve iniş gerçekleştirmiştir (Bkz.Nota 2).

Liszt'in eserinde başlıca karakteristik öğe olarak çokça kullandığı tremololar ve trillere (Bkz.Nota 3), Ravel'in eserinde birkaç istisna dışında rastlanmaz (Bkz. Nota 4-5). Ancak benzer bir etki yaratmak için o da, bitişik dördü ve beşli aralıkların ard arda tekrarlandığı bir figür yaratmıştır ki geliştirdiği bu teknik ileride yazacağı başyapıtlarından Gaspard de la Nuit'nin Ondine'inin başında kullanacağı, eserin en karakteristik özelliği olacaktır.

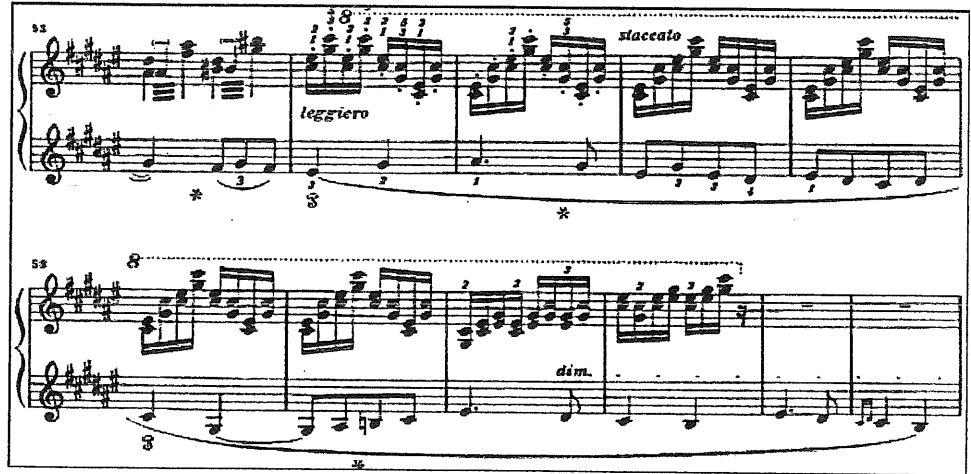
Nota 3: Liszt, Les jeux d'eaux à la Villa d'Este 22.- 33. Ölçü

Nota 4: Ravel, Jeux d'eau, 29.- 30.ölçü

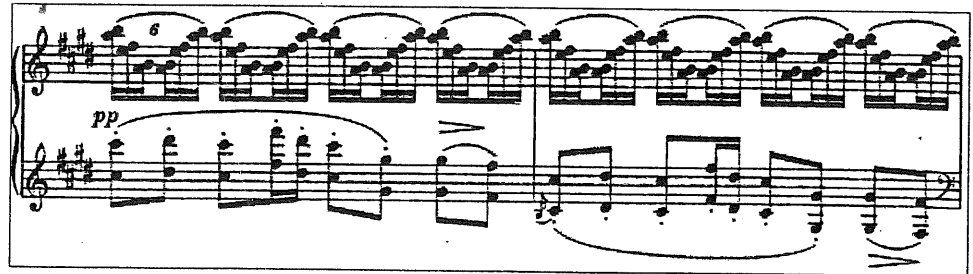

Nota 5: Ravel, Gaspard de la Nuit, Ondine, 1-4.ölçü

Liszt, ezgiye variye edilmiş biçimde eşlik partileri yazmıştır, ki pek çok yönden Ravel'in eserinde de benzer karşılıklar bulmak mümkündür. İlk olarak sol elin çaldığı ezgiye, üçlü-dörtlü aralıklarla yazılmış sağ el partisinin eşlik etme fikri ele alınabilir (Bkz. Nota 6) . Bu yöntemin karşılığı Ravel'de, sol elin çaldığı ezgiye sağ elin ikili aralıklarla eşlik etmesi şeklinde olmuştur (Bkz. Nota 7). İki bestecinin yazdığı eşlik partisinin çalınma prensibi ise aynıdır: Elin tuş içine yerleştirilerek tek bir pozisyonda tutulması ve fazla hareket ettirilmeden, belirsiz ve hafif bir tınıyla çalınması.

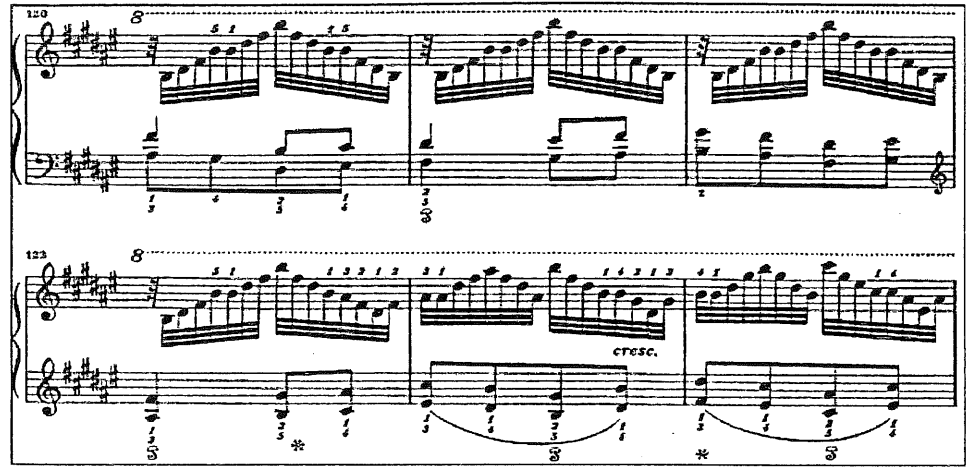

Nota 6: Liszt, Les jeux d'eaux à la Villa d'Este, 54.- 61.ölçü

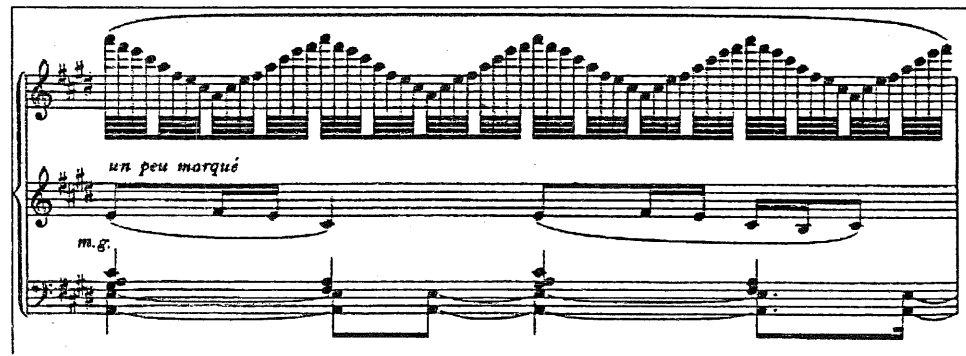

Nota 7: Ravel, Jeux d'eau, 19.- 20.ölçü

Bu duruma ikinci bir örnek, sol elin ezgiyi çalarken, sağ elin iki oktav dâhilinde, akorların kırılmış arpejlerini ince tınılı pasajlar olarak çalmasıdır. Liszt de, Ravel de aynı prensibi kullanmıştır (Bkz. Nota 8-9)

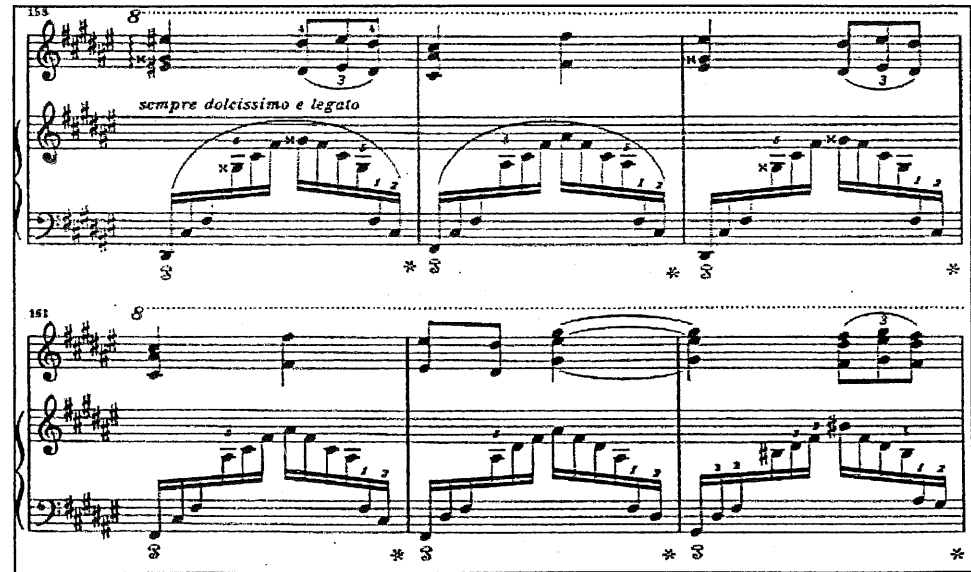

Nota 8: Liszt, Les jeux d'eaux à la Villa d'Este , 120.-125.ölçü

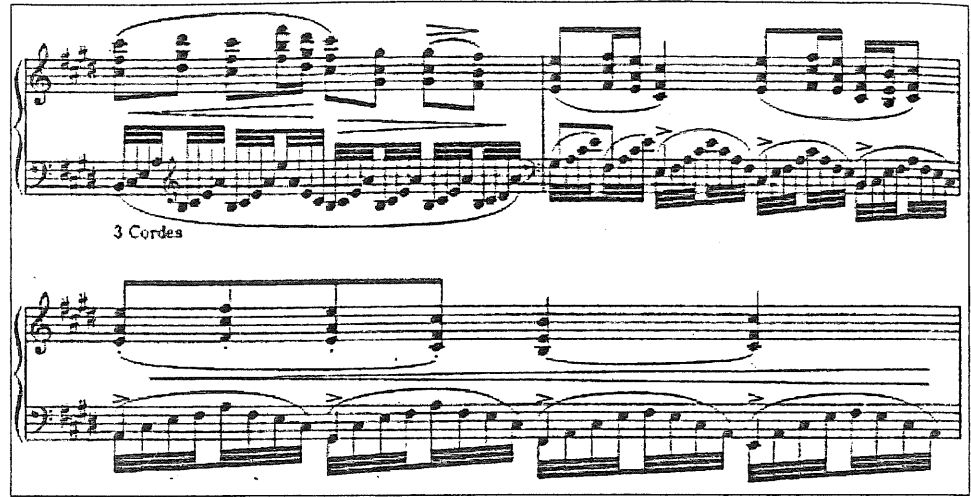

Nota 9: Ravel, Jeux d'eau, 80.ölçü

Bu benzerliklere üçüncü örnek olarak da Liszt'in sağ elde bir koral olarak akorlarla çaldırdığı ezgiye eşlik eden sol elin iki oktavlık arpejleri verilebilir (Bkz. Nota 10). Ravel, ezgisini bir koral olarak kullanmamış olsa da, ezgi ve eşliğe dair olarak Liszt'le aynı tekniği kullanmıştır (Bkz. Nota 11).

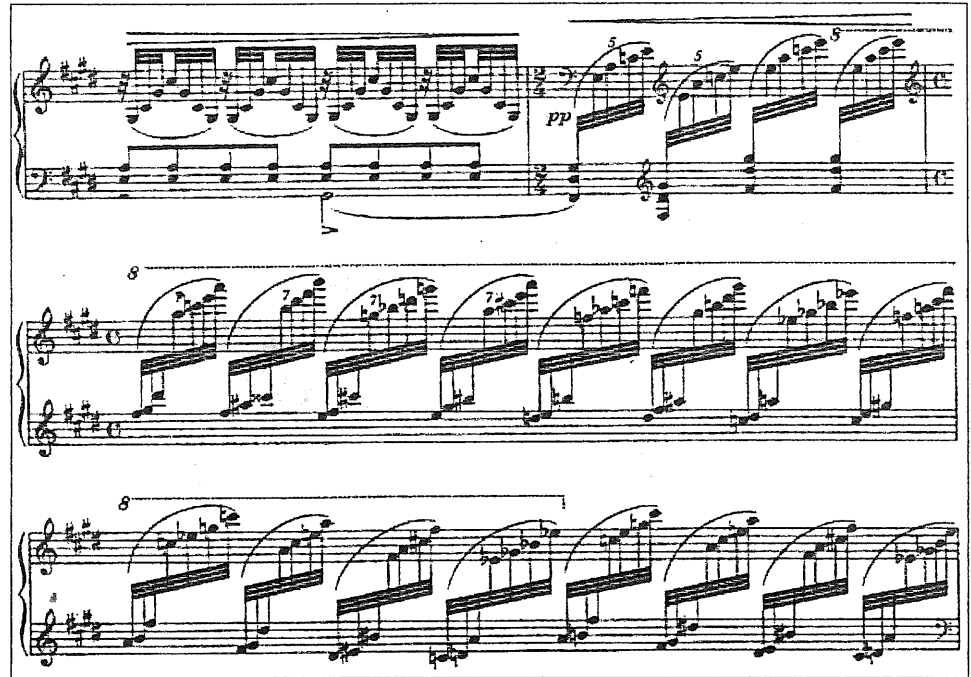

Nota 10: Liszt, Les jeux d'eaux à la Villa d'Este, 158.-163.ölçü

Nota 11: Ravel, Jeux d'eau, 21.- 23.ölçü

Ravel'in *Jeux d'eau*'sunda Liszt'in *Jeux d'eaux*'sunu çağrıştıran bir diğer kısım da, Liszt'in eserinin başında kullandığı ard arda gelen arpejlerin Ravel'in eserinde aynı şekilde kullanıldığı kadanstır (Bkz.Nota 12).

Nota 12: Ravel, Jeux d'eau, 67.-69.ölçü

Sonuç olarak, Ravel'in gençlik dönemi eseri olan *Jeux d'eau*'sunda, Liszt'in olgunluk dönemi eseri olan *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este*'den çokça etkilendiği görülmektedir. Ancak Ravel'in Liszt'ten etkilenişi, genç bir bestecinin, kendi sesini ve tekniğini aradığı dönemde, hayranlık duyduğu olgun bir bestecinin stilinden etkilenmesi şeklinde safça ve bilinçsizce gerçekleşmemiştir. Ravel kadar yazdığı her notayı ölçüp biçen ve titizlikle hesaplayan bir besteci, elbette ki Liszt'in eseriyle kendi eserinin ne kadar da bağdaştığının farkındadır. Benzerlikler yakaladığı kadar, farklılıklar da yaratmıştır, ki bu da, iki eser arasındaki benzer noktaların Ravel tarafından ne kadar da bilinerek seçildiğini gösterir. Ravel, eserinin başlığını da Liszt'in eserini çağrıştıracak şekilde bilinçli ola-

rak seçmiş olmalıdır. Piyanonun kullanılış biçimi ve yararlanılan kompozisyon teknikleri de düşünüldüğünde, Ravel'in eserini, Liszt'e bir saygı duruşu niteliğinde bestelemiş olduğu tahmin edilir. *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este* ile empresyonizmin "ilk ışıklarını yakmış" olan Liszt'in izinden giden Ravel, bu ışıklı yolda bir adım daha ileri giderek *Jeux d'eau* ile tüm piyanistleri ve dinleyenleri "aydınlatmış", empresyonist müziğin başyapıtlarından birini yaratmıştır.

Kaynaklar

HELM, Evrett (2004), *Franz Liszt*, Evrett Helm, Rowohlt Taschenbuch Verlag, Hamburg.

HOWAT, Roy (2009), *The Art of French Piano Music*, Yale University Press, New Haven, Conn. ; London.

LARNER, Gerald (1996), *Maurice Ravel*, Phaidon Press Limited, London.

NICHOLS, Roger (2011), *Ravel*, Yale University Press, New Haven.

NICHOLS, Roger (1988), *Ravel Remembered*, Norton, New York.

ORENSTEIN, Arbie (1991), *Ravel, Man and Musician*, Dover Publications, New York.

PERLEMUTER, Vlado, JOURDAN-MORHANGE, Hélène (1988), *Ravel According to Ravel*, Kahn & Averill, London.

WALKER, Alan (1987), *Franz Liszt, The Final Years, 1861-1886*, Cornell University Press, Ithaca, N.Y.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Liszt>

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Villa_d%27Este_01.jpg

<http://en.wikipedia.org/wiki/Ravel>

Nota Örnekleri için Yararlanılan Kaynaklar

LISZT, Franz, *Les jeux d'eaux à la Villa d'Este, Années de Pèlerinage, Troisième Année*, G.Henle Verlag, Herausgegeben von Ernst Herttrich, 1980, München.

RAVEL, Maurice, *Gaspard de la Nuit*, A.Durand & Fils, 1909.

RAVEL, Maurice, *Jeux d'eau*, Public avec l'autorisation des éditeurs originaux MM. Max Eschig & Cie. À Paris.